

החילוק הנ"ל. ואיך נסמך אמצאתי כתוב ונעזוב דברי הרא"ש והתוס'. ע"כ תוכן ראיית הרב יד יהודה. ואמרת אולי מי מהקוראים היקרים כבר עמד בזה ויש לו משנה ערוכה בתירוצו קושיא זו ויודיענו דבר, כי היא באמת ראייה גדולה שלכאורה יש בה מן הכח לדחות חילוק המ"כ מהלכה. ושומה עלינו ליישב דעת האחרונים שפסקו כדברי המ"כ. ועוד יותר מכך ליישב דעת הרב מ"כ שהוא בעל תרומת הדשן שלא זו מפסקי הרא"ש והתוס' וא"כ איך כי חילוק זה שהוא נוגד לדבריהם. המצפה בכליון עינים לתשובות הקוראים היקרים.

עד אחר התערובת ואעפ"כ החמירו תוס' והרא"ש, וגם אם נאמר שעורבבו החלב של הבהמה הטריפה עם שאר החלב של שאר הבהמות, ואח"כ עשו מכל החלב גבינות ובכה"ג אין לנו ס"ס כלל שהרי כל גבינה יש בה תערובת חלב טריפה. מ"מ עדיין היה לנו להתיר מכח ס' דרבנן. שהרי נתערב החלב עכ"פ ברוב חלב היתר מהבהמות האחרות. וכיון שיש לנו ס' שמא נטרפה הבהמה אחר שחלבוה א"כ ה"ל ס' דרבנן כיון שכבר נתבטל ברוב וליתא לאיסור דא"ר כלל. ואע"פ שהוא ס' דא' שנתגלגל לרבנן מ"מ לפי חילוק המצאתי כתוב היה לנו להקל. וא"כ מוכח להדיא מתוס' והרא"ש דלא ס"ל

הרצ יהודה מערבי

כולל "סוסי נפשי"

ירושלים

מבית שמש

אוצר החכמה

בדין אמירת בשכמל"ו על ברכה לבטלה

ראשונה כדי שלא להוציא ש"ש לבטלה. ויותר מבואר במ"ש בה"ל שברעות (פ"ב הי"א) שכי בזה"ל לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה כיצד אמר ה' אומר בשכמל"ו או גדול הוא ומהולל מאוד וכיו"ב "כדי שלא יהא לבטלה" ע"כ. מבואר מדבריו דבזה שאומר בשכמל"ו שם שמים שאמר לא היו לבטלה וגורם תיקון להוצאת ש"ש לבטלה, אולם מלשון השו"ע (סי' רו סעיף ו) לא נר' כן שכתב, נטל בידו פרי לאוכלו ובירך עליו ונפל מידו כו' צריך לחזור ולברך כו' וצריך לומר בשכמל"ו "על שהוציא ש"ש לבטלה" ואם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלוקיני יסיים ויאמר למדני חוקיך (מדברי הרא"ש ברכות פ"ו סי' כ) שיהא נראה כקורא פסוק "ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה" ע"כ, מוכח דס"ל דאמירת בשכמל"ו אינו מתקן לגמרי דחשיב שאין כאן מוציא ש"ש לבטלה אלא צ"ל על שהוציא ש"ש לרווחא דמילתא,

הנה במה שצ"ל בשכמל"ו אחר שהוציא ש"ש לבטלה האם מתקן בזה הברכה לבטלה שאמר וחשיב כאילו לא הוציא ש"ש לבטלה, או"ד שיש בזה תיקון פורתא לרווחא דמילתא אך עדיין איכא איסורא משום ש"ש לבטלה. איתא בירושלמי ברכות (פ"ו ה"א מג ע"ב) אהן דנסב תורמוסא ומברך עילוי ונפל מיניה מהו וכו' א"ר חייא הדא אמרה אהן דנסב פוגלא (צנזן) ומברך עילוי והא לא אתי לירידה צריך למברכה עילוי זמן תעיינות (פ"י אם נטל פוגלא ובירך ונפל מידו וכדו' צריך לברך שוב שנוטלו לאכול) א"ר תנחום צריך לומר בשכמל"ו "שלא להזכיר שם שמים לבטלה" ע"כ, מבואר מהירושלמי שע"י שאומר בשכמל"ו לא חשיב שהזכיר ש"ש לבטלה והוכחו דברי הירושלמי בתוס' ברכות (לט ע"א סד"ה בצר) והנה לשון הרמב"ם בה"ל ברכות (פ"ד הי"י) נטל אוכל ובירך ונפל מידו וכו' חזר ומברך עליו עליו אע"פ שהוא מאותו המין וצריך לומר בשכמל"ו על ברכה

ומ"מ טוב שיאמר אחר ברכה שנית בשכמל"ו. הנה בכה"ג מהני אמירת ברוך שם לברכה אחרונה אשר נתן, אבל ברכה ראשונה מה תהא עליה כיון ריש הפסק של קריאת התורה, דהרי א"א שיאמר בשכמל"ו מיד אחר ברכת אשר בחר קודם הקריאה דהוי הפסק, ואפשר דכיון שמעיקר הדין יכול וצריך לברך ורק לווחא דמילתא אומר ברוך שם, ע"כ היכא ראפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר. ויותר מזה ראיתי בשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סימן נד) שדן במי שהניח כמה שנים תפילין פסולים היאך יתקן את הברכות לבטלה, והביא בשם הדעת קדושים שאין לחוש לברכות וכו', ואצ"ל בשכמל"ו על כל ברכה שאמר קודם שנודע כי הברכות רצויות. ומשמע מיניה דמהני לוי' בשכמל"ו לאחר זמן רב דלא כמשמעות הפוסקים דצ"ל תיכף בלא הפסק, אמנם באשל אברהם (סי' כה ס"ק ער) הביא מ"ש השל"ה שלא להפסיק בין ברכת על מצות תפילין לבשכמל"ו, והוא כי ע"ז דלא הוי רק ממידת חסידות שלא להפסיק כדי שלא יבוא לשכחה וכדי שיוודע דקאי ע"ז, אבל גם שמפסיק הרבה ואומר בשכמל"ו מהני לכר"ע. ולפ"ז גם בהניח תפילין פסולין יש עצה באמירת בשכמל"ו אף לאחר זמן הרבה לוי' בשכמל"ו כימים שהניח תפילין אלו, וזה פלא, (אלא שלמעשה א"צ לזה בנ"ד כמ"ש הדע"ק) עכ"ד. ולפק"ד בקושטא הוי פלא, ראפשר דמ"ש האשל אברהם גם שמפסיק הרבה מהני, לא איירי שהפסיק בדיבור ושאר דברים, אלא בהפסק סתם, ולכך מהני שיאמר בשכמל"ו. וק"ק דנר' דהאש"א כי דהוא מידת חסידות נמי על כדי שיוודע דקאי ע"ז, ולפי דברי הרמב"ם נר' דמדינא צריך לאומרו מיד וצ"ע. ועי' בדברי יציב הנ"ל שהביא דברי החיד"א בנחל קדומים (פרי קדושים) עה"פ ולא תשבעו בשמי, בשם הרה"ח מהר"א מקראקא ז"ל דבשכמל"ו גימ' שם יעזריאל וכו', ולדבריו א"ש מ"ש האשל אברהם דמהני גם לאחר זמן, אבל להטעם שצ"ל דהוי שבח והודאה צ"ל מיד, עי"ש. (אמנם נר' דהגם דיש הפסק מהני ואפי' שפסק בדיבור, מהא

משא"כ שאר למדני חוקיקי כי השר"ע ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה. שו"ר בשו"ת דברי יציב להגאון מצאנו (סי' פג) שכי' נמי דהוי פלוגתא כנ"ד. ובשו"ת פנים מאירות ח"ג (ס"ט בסופו) הביא דברי הירושלמי הנ"ל וכי' הרי להדיא שאם אמר בשכמל"ו אחר ברכה שאינה צריכה תיקן שלא הוציא ש"ש לבטלה וכן משמעות כל הפוסקים ע"כ. והחז"מ לא דק במילתא שהרי מדברי מון השר"ע לא משמע כן. וע"ע בשו"ת הר צבי (סי' צט) ואכמ"ל. [אגב אורחין ראיתי בשו"ת דברי יציב הנ"ל שכי' להסתפק אי מהני אמירת בשכמל"ו על ש"ש לבטלה דהא בירושלמי איתא "בבירך" ונפל מידו, אלא שמצא בשו"ע הרב (סי' רו ס"ק יג) שכי' שכן הדין בכל מי שמוכיר ש"ש לבטלה עי"ש, ונפלאותי שלא הביא שכן כתב הרמב"ם בהל' שברעות כנ"ד לעיל].

ואם צריך לאומרו סמוך ומיד לברכה לבטלה או לש"ש לבטלה, או אפי' היכא דאיכא הפסק מהני. הנה לפי מ"ש הרמב"ם הנ"ל אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה "ימהר מיד" וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה וכו', מבואר דצריך לאומרו מיד ללא הפסק כלל, דרק בכה"ג מוכח שמשבח ומהדר לשמו ית'. וידועים דברי הרמ"א באו"ח (סי' כה סעיף ה) דאף שנהגים לברך על תפילין של ראש על מצות טוב לומר תמיד אחר הברכה בשכמל"ו, וכי' המשנ"ב (ס"ק כא) ויהדר מאוד שלא לומר ברוך שם רק אחר שיהרק השר"ר על ראשו כראוי דאל"כ יהיה הפסק בין הברכה להנחה ויהיה ברכה לבטלה בודאי וכו', א"כ בכה"ג אינו אומרו מיד וסמוך לברכה, אלא שיש לומר דהואיל ולא הפסיק בדיבור לא חשיב הפסק לענין זה, וגם שאמירתו הראשונה היא בשכמל"ו שמשבח ומהדר לבורא. אלא שבסי' קובץ על הרמב"ם בהל' תפילה (פ"ב הי"ט) בדין קריאה בתורה שאם אין שם לוי' כהן שקרא ראשון חוזר וקורא הוא עצמו פעם שניה. הביא בשם שו"ת מקור ברוך (סי' א) שכי' דשרי לכהן לעלות הגם שיוודע שאין לוי' בכ"ז עולה ומברך שנית, וסיים

דברכה לבטלה אע"ג שיש הפסק מש"ש עד שסיים הברכה בכ"ז צ"ל בשכמל"ו, אלא שיש לחלק שבכה"ג ניכר שאר' כן על ש"ש שאמר). ונפק"מ במי ששכח לברך ספירת העומר שכי' החיד"א במורה באצבע (אות ריו) דכל ברכותיו

שבירך עד עתה הם לבטלה וכ"כ בשר"ת רב פעלים ח"ג (חא"ח סי' לב) ועוד. דלפמ"ש המג"י בדעת האשל אברהם וכן ע"פ דברי החיד"א בנחל קדומים כדאי שיאמר בשכמל"ו כמנן הימים שבירך לבטלה.

הרצ חלמוג לוי
כולל "שו"ת נפשי"
ירושלים

אוצר החכמה
1234567

הנכנס לביהכ"ס ומצא ציבור שאומרים עלינו לשבח כיצד ינהג

א- הנה התוס' והרא"ש ד"ל בברכות (כא':) כי שאם שומע אדם מהציבור שכורעים ואומרים מורים אנחנו לך וכר'... ועומד הוא בתפילת שמר"ע שצריך לכרוע עימהם (וכמובן שאסור לו להפסיק ולענות באמצע התפילה אלא שותק ויוצא מדין שומע כעונה וכמו שפסק מר"ן בס' (קד ס"ז) כיעו"ש) שלא יהיה נראה ככופר במי שהציבור משתחוים אליו, עיי'ש וא"כ גם כאן לכאורה ששומע את הציבור שאומרים - "ואנחנו כורעים ומשתחוים צריך להשתחוות שלא יהיה נראה ככופר בדבריהם ח"ו, ובאמת שכן פסק הגר"ח זצ"ל בעוד יוסף חי (כי תשא אות כ"ב) שגם מי שכבר התפלל ונכנס לביהכ"ס וכי"ו וראה ציבור מתפללים שעומדים ואומרים עלינו לשבח צריך לעמוד ויכרע גם הוא עמהם כדי שלא יהיה נראה לעיני הרואין שהוא כופר בדברים אלו שמודים בהם הציבור".

(אלא יעמוד בלבד) והאי טעמא שאין זו תקנת חז"ל לומר בריך שמי' (אע"פ שמוזכר בזה"ק ויקהל (דף ר"ו), מ"מ לעניין זה לא נק' תקנת חז"ל אלא מה שמפורש בתלמוד) וגם אינו מחייב להשתחוות בו מן הדין ואין זה אלא מנהג בעלמא, לא שייך לומר בכה"ג שאם לא ישתחוה בברך שמי' יהיה נראה ככופר במי שהציבור משתחוים לו וכמו שכי' הרב שם, וא"כ נלע"ד אנא בריה קלה דאף הכא בעלינו מכיוון שאינו מתקנת חז"ל ול"ד למודים דרבנן שכי' התוס' והרא"ש הנ"ל וא"כ י"ל שיעמוד עמם ואינו חייב לכרוע ודלא כהגר"ח זצ"ל בעוד יוסף חי הנ"ל.

ומאחר שכן יש להשיג על משכ' הרה"ג ר' יאיר בקשי גר"ו בהג' מאורות יוסף (שם) שצ"ן מקור לרב עוד יוסף חי בהלכ' זו - "כסף משנה בפ"ט מהלכ' תפילה הלכ' ד"י עיי"ש, אולם לפי המבואר לעיל נראה שאין מדברי הכס"מ הנ"ל שום ראייה מכיוון ששם דיבר הכס"מ לעניין מודים דרבנן שהוא תקנת חז"ל וא"כ צריך לכרוע ולהשתחוות עמם שלא יראה ככופר משא"כ בעלינו שאינו תקנת חז"ל וכמבואר מאן לימא לן שצריך לכרוע וסגי בעמידה בלחוד וק"ל.

עכ"ל עיי"ש, אמנם לענ"ד נראה דלפי המבואר בשו"ת יבי"א (ח"ה אר"ח סי"ח אות ד') למור"ר מרן מלכא שליט"א לעניין אדם שיושב בפסוד"ו ומצא ציבור שאומרים "ברוך שמי' וכורעים שאומרים "דסיגדנא קמיה" שא"צ לכרוע ולהשתחוות עמם